

Raitsits Tivadar
Budapest

Az 1980-as évtized finn regényirodalmának tematikai és formai megújulása

Az 1980-as évtizedet jellegzetes időszaknak tekinthetjük a finn regényirodalom fejlődése szempontjából. Az említett korszakban született regényeket egy új tematikai preferenciával és megváltozott formai ízléssel rendelkező irányzat termékeiként értelmezhetjük, olyan dokumentumokként, melyek a módosuló irodalmi-művészeti elvárások figyelembevételén túl igyekeztek reagálni az évtized jellegzetes, Finnországot érintő változásaira. A finn irodalom több szempontból is minőséginek tekinthető átalakulása a nyolcvanas évek folyamán ugyanis szoros összefüggésben állt a korszak olyan sajátos politikai, társadalmi és részben gazdasági eseményeivel, melyek erőteljes befolyást gyakoroltak a finn hétköznapiakra, és ezzel párhuzamosan szerepet játszottak a regényirodalom említett megújulásában.

Nem tűnik tehát alaptalannak az a feltevés, hogy bizonyos kül- és belpolitikai eseményeket tekintsünk kiindulópontnak a nyolcvanas évtized finn irodalma esetében. Ebből a szempontból szimbolikus lépésnek tulajdoníthatjuk az 1982-ben bekövetkezett elnökváltást, melynek során Mauno Koivisto felváltotta Urho Kekkonek a köztársasági elnöki székben, utat nyitva egy szabadabb politikai stílusnak a Paasikivi–Kekkonen vonalként emlegetett, politikai stagnálást előidéző korszak lezárásával. Ennek a belpolitikai eseménynek adott kedvező háttér az 1985-től Mihail Gorbacsov elnökké választásával megindult liberalizációs folyamat a Szovjetunióban, melynek egyértelműen pozitív hatásait Finnország elsősorban a külpolitika terén érzékelhette. Az 1980-as évek végén ugyanis napirendre került az ún. YYA (barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási) szerződés módosításának a lehetősége, ennek köszönhetően enyhült a kényes egyensúlyon alapuló viszony a Szovjetunió

és Finnország között. A végül 1992-ben megkötött, a hadvezetésre vonatkozó szabályozástól mentes ún. Szomszédsági szerződés nemcsak megnyugvást okozott Finnország kül- és belpolitikájában, de lényegesen javította az ország külföldi megítélését is. A nyolcvanas évek közepétől megindult folyamat ugyanis lehetővé tette, hogy a Finn Köztársaság megszabaduljon a finlandizáció évtizedekre ráragasztott vádjától, mellyel a nyugat bírálta a szovjet politika irányában túlzott lojalitást mutató finn vezetést. A második világháború végétől egészen az 1980-as évek elejéig tartó időszak politikai anomáliái tehát a nyolcvanas évtized során megoldódni látszottak.¹ A több mint három évtizeden át húzódott feszültség enyhülése nemcsak a politikai életben eredményezett változásokat, hanem erőteljes „felszabadító” hatást gyakorolt a társadalmi tényezőket alakító hétköznapiakra is, illetve markáns változásokat indított útjára a finn irodalomban. Az 1980-as években megjelent finn regények igen érzékletes módon tükrözik az aktuális politikai változásokat. Témájukban természetesen nem korlátozódnak a politikai események kommentálására (sőt, szinte tudatosan elzárkóznak a politizálástól), kizárólag a szubjektív aspektusok (pszichés állapotok, emberi kapcsolatok, lelki folyamatok stb.) oldaláról érzékeltetik a politikai élet átalakulásából eredő új társadalmi légkör jelenségeit.

A korszak regényeiben megnyilvánuló tematikai preferenciát (azaz az egyén módosuló személyiségképének ábrázolását) és a formai megújulást (azaz a tágra értelmezett posztmodern formai elemek alkalmazását) tovább erősítette annak a társadalmi változásnak az irodalom eszközeivel történő feldolgozása, mely a nyolcvanas évtized végére egyre erőteljesebben jelentkezett a finn hétköznapi szintjén is. Az említett időszakot ugyanis egy jelentősebb, az átlagember szempontjából is érzékelhető gazdasági átalakulás jellemezte: a finn gazdaság folyamatos növekedése már a 70-es évek közepétől lassulni kezdett, és egy látszólagos újabb fellendülést követően a 80-as évek második felétől a gazdaság egyértelműen válságba került.² Az anyagi nehézségek során kialakuló bizonyos fokú társadalmi átrendeződés és a szellemi életben is megnyilvánuló értékválság természetesen magukra vonták az irodalom

---

1 Jutikkala–Pirinen 1999: 424–427., Klinge 1991: 156–160.

2 Bordes 1993: 12., 25., Söderström 1993: 140–144., Hjerpe 1988: 47.

figyelmét. Többek között tehát ennek a gazdasági-társadalmi krízisnek volt köszönhető, hogy hosszú évtizedek után az 1980-as évek regényirodalma az individuuum egzisztenciális kérdései felé fordult, azaz a politikai és a társadalmi élet irányvonalai mentén alakuló hétköznapiakat megélő személyiség identitását próbálta megragadni.³

A finn irodalom tematikai preferenciaváltására és formai megújulására természetesen a kritika is felfigyelt a nyolcvanas években. Az említett változások intenzitását és jelentőségét figyelembe véve a kortársak sem mehettek el szótlánul a jelenség mellett, igyekeztek magyarázatot találni az újabb irodalmi áramlatok megszületésére. A neves finn kritikusok és kutatók közül elsősorban Yrjö Hosiailuoma nevét kell kiemelni, neki köszönhető ugyanis az egyik legátfogóbb elemzés és számvetés az 1980-as évek finn irodalmáról. Hosiailuoma elemző tanulmányában összegyűjtötte a nyolcvanas évtizedben jelentkezett különféle áramlatokat és ezek alapján öt különálló csoportba sorolta a korszak jellegzetes íróit. Szerinte az Új fáklyavivők csoportjára („uudet Tulenkantajat”), a Posztmodernistákra („postmodernistit”), a rövidpróza terén alkotó írók csoportjára („lyhytproosan renessanssi”), a feminista írókra („ohjelmallinen naisnäkökulma”) és az ún. Rossz iskolájának írócsoportjára („pahan koulukunta”) lehet felosztani az 1980-as évek finn irodalmát.⁴ Bár Hosiailuoma meggyőző magyarázatot nem adott az évtized irodalmi életét meghatározó írócsoportok kialakulására, felosztását alapvető kiindulópontnak tekintik a korszak elemzése során.

Yrjö Hosiailuoma meghatározásai azonban bizonyos szempontból felületeseknek és logikátlanoknak tűnnek. Az általa különválasztott csoportok több esetben is fedik egymást, így például az Új fáklyavivők közé sorolt írók között találunk olyanokat is, akik hasonló megalapozottsággal tartozhatnának a Rossz iskolájának nevezett írócsoportba, vagy akár a feminista írók közé (erre példa Anja Kauranen író, aki *Sonja O. kävi täällä* (Itt járt Sonja O.) című regényének témája és szereplői alapján – egy tanuló lány pszichés fejlődésének bemutatásával – a fent említett csoportok bármelyikébe besorolható lenne, Hosiailuoma mégis kizárólag az Új fáklyavivők között említi őt). Ennél a

---

3 Ruohonen 1999: 268–269.

4 Hosiailuoma 1991: 35–41.

pontatlanságnál azonban jelentősebb következetlenséget is találunk Hosiaisuoma rendszerében. Furcsának tűnhet, hogy a finn irodalomkutató szinte kizárólag formai elemek alapján döntött az egyes írók posztmodern stílusának megítéléséről, figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy posztmodernen a világnak egy olyan aktuális szemléletmódját értjük, mely a műalkotást létrehozó sajátos formai elemek és szerkezeti megoldások mellett magában foglalja a kortárs létből fakadó tematikai preferenciákat is. Ebből következik, hogy Hosiaisuoma csak olyan neveket sorolt az általa meghatározott finn posztmodernisták csoportjába, akiknél a posztmodern stílus erőteljes formai megoldásokban jut kifejezésre (például Dan Steinbock, Markku Eskelinen), miközben megfelelkezni látszott a szemléletmód alapján posztmodernként definiálható finn írókról (mint például Anja Kauranen, Leena Krohn vagy Rosa Liksom).

Yrjö Hosiaisuoma a kilencvenes évek elején természetesen még nem rendelkezhetett az időbeli távolságból fakadó rálátás lehetőségével, aminek segítségével nagyjából húsz év távlatából vizsgálhatjuk az 1980-as évek finn regényirodalmát. Az időbeli eltávolodás igazolni látszik azt az elvi kiindulópontot, mely szerint némileg eltérő irányvonalak mentén érdemes megkísérelni a nyolcvanas évtized finn regényeinek csoportokba sorolását. Míg Hosiaisuoma öt különböző írócsoportról beszél, véleményem szerint elegendő legfeljebb két nagyobb tendencia – az említett tematikai és formai újítások megvalósítása – alapján felosztani az évtized finn íróit.

Az 1980-as években megjelent finn regények vizsgálata alapján megállapítható, hogy a korszak írásművei zömmel a tematikai és a formai újítás igényével születtek. A nyolcvanas évtizedben a tematikai újítás elsősorban a kortárs létből fakadó egzisztenciális kérdések felvetésében nyilvánult meg, ellentétben a korábbi évtizedek regényirodalmának a társadalmi változásokra érzékenyen reagáló, illetve sok esetben egyenesen politizáló tartalmi orientációjával. Az emberi személyiség összetettségét, az erkölcsiség megítélésének különböző aspektusait, vagy akár a válságba sodródott identitás lehetőségeit vizsgáló regényirodalom ezáltal sokkal metafizikusabbá vált az 1980-as években. A finn irodalom ilyen irányú fejlődése véleményem szerint szoros összefüggésben áll a dolgozat elején felvázolt politikai és társadalmi változások minőségével és intenzitásával. A nyolcvanas évek hétköznapijainak átalakulása Finnországban – azaz egyfelől az enyhülő kül- és belpolitikai légkör, illetve ennek társadalmi

vetületei, másfelől a gazdasági nehézségek nyomást gyakorló hatásai – erőteljesen foglalkoztatták a korszak íróit is. Általánossá vált az évtized regényeiben az egzisztencialista útkeresés, a személyiség kritikai megközelítése (erre példa Annika Idström *Kirjeitä Trinidadiin* – Levelek Trinidadba, Leena Krohn *Tainaron* vagy Esko Raento *Suru* – Bánat című regénye). A felsorolt művek közül kiemelném Annika Idström *Kirjeitä Trinidadiin* című regényét mint a nyolcvanas évek tematikai megújulásának egyik legszemléletesebb példáját. A regény cselekménye betekintést ad a családon belüli – a férj és a feleség, valamint a szülők és a gyermek közötti – kapcsolatok valódi természetébe. Idström feltárja az emberi viszonyok már-már pszichoanalitikus mélységeit, miközben rámutat az erkölcsiség és a felelősség szempontjaira az érzelmek terén. A regény szereplői folytonos bizonytalanságban élnek a másik személyiségét illetően, ugyanakkor saját identitásukkal sincsenek tisztában; tipikus kortárs figurák, akik az őket körülvevő, abszurdnak tűnő eseményekből igyekeznek racionális világot teremteni maguknak. Az egzisztenciális megközelítésből fakadó tematikai megújulás Idström esetében túllép a regényszereplők identitás keresésén, így a *Kirjeitä Trinidadiin* című regényében ábrázolt emberi viszonyok is olykor visszás, beteges vagy egyenesen perverz, olykor misztikus vagy transzcendens dimenziókkal gazdagodnak.

A nyolcvanas évek Finnországában fénykorát élte a fiatalok világát ábrázoló regényirodalom is. A kamaszok hétköznapjait, világlátását és problémáit feltáró művek ugyancsak részét képezték az évtized identitás kereső, tematikai újítást eredményező törekvésének. Az ide tartozó regények – mint például Anna-Leena Härkönen *Häräntappoose* (Bikaölőfegyver), Anja Kauranen *Sonja O. kävi täällä*, Arto Kotilainen *Alastoman pojan ääri viivoja* (A meztelen fiú körvonala) – remek lehetőséget nyújtanak írójuk számára a stilisztikai eszközök használata terén: szinte kivétel nélkül a fiatalok beszédstílusára épülnek, széles körben alkalmazva a tinédzserek szubkultúrájához tartozó nyelvi elemeket. A fiatalok világát ábrázoló regények legfontosabb aspektusának mégsem a találó stilisztikai megoldásokat kell tartanunk, ennél sokkal jellegzetesebb ugyanis a kamaszok világát tükröző egzisztencialista megközelítési mód, valamint az a szociológiai aspektus, melyet az író a fiatalok életmódjának interpretációján keresztül tár az olvasó elé. Ennélfogva megállapítható, hogy a nyolcvanas évek finn fiatalságát bemutató jellegzetes regények

jelentős módon hozzájárultak a korszak társadalmi átalakulásának, bizonytalanságainak tudatosodásához és problémáinak feldolgozásához. Anna-Leena Härkönen *Häräntappoase* című regénye remek lehetőséget nyújt az imént említett irodalmi törekvések szemléltetésére. A mű egy átlagos finn kamasz vidéken eltöltött vakációjának eseményeit és ezzel párhuzamosan személyiségének fejlődését követi nyomon. Bár a *Häräntappoase* bizonyos kritikai szempontok alapján hagyományos regénynek tűnhet, mégis az 1980-as évtized meghatározó irodalmi alkotásává vált mind a szakma, mind pedig az olvasóközönség pozitív fogadtatásának köszönhetően. A regényirodalomban közkedvelt téma (a főszereplő felnőtté érésének ábrázolása) és a szerkezeti felépítésben tapasztalható normakövetés (a főszereplő figurája körül összpontosuló cselekmény epikus linearitása) ellenére Härkönen példát tudott mutatni a finn regény megújítása terén a személyiségfejlődés aktuális, a nyolcvanas évek elejére jellemző pszichés aspektusainak hangsúlyozásával, továbbá a mesterien alkalmazott, szlengre épülő nyelvezetnek köszönhetően. A *Häräntappoase* tehát két fontos szempont alapján is kiemelhető az 1980-as években született finn regények közül: egyrészt alternatívaként szolgált a személyiségfejlődés, az egzisztenciális szempontok kortárs ábrázolása terén, másrészt bebizonyította, hogy az írói nyelvhasználatból fakadó stilisztikai jegyek (jelen esetben a szleng elemek) produktív és célzatos eszközként is alkalmazhatók a regényírás folyamán.

Az Yrjö Hosiailuoma felosztásában feministaként szereplő, látszólag tematikai alapon elkülönülő írók szintén besorolhatók a személyiség egzisztenciális problémáit feltáró, ezáltal tematikai újítást eredményező írók csoportjába. A nőiség különböző aspektusainak vizsgálata a nyolcvanas évek finn irodalmában egybeesik ugyanis a személyiség meghatározásának problematikájával, így amikor Mariaana Jäntti *Amorfiaana* című regényében a női identitás definiálására tesz kísérletet, ugyanúgy jár el, mint a személyiség összetevőit és jelenségeinek módosulásait kutató kortársa. Ilyen értelemben – a tematikai egyezés megállapításából kiindulva – nem tűnik feltétlenül indokoltnak a nyolcvanas évtizedben alkotó írók megkülönböztetése pusztán a nemi identitásuk hangsúlyozása alapján. A korszak feministának számító írói (mint a már említett Mariaana Jäntti vagy Satu Hassi) legfeljebb az ábrázolás női szemszögének mint a tapasztalás egy jellegzetes formájának

megállapítása alapján emelhetők ki az 1980-as évek regényírói közül, míg a problémafelvetés és a lehetséges megoldások keresése szempontjából igazán nem különíthetők el a kortárs írók viszonylag egységesnek nevezhető csoportjától.

Az 1980-as évek finn regényirodalmában jelentkező tematikai megújulás mellett szót kell ejteni a formai újítás igényéről is, mely szintén egyértelmű módon felismerhető a korszak számos regényében. Úgy tűnik, a nyolcvanas évek finn írói szándékosan törekedtek arra, hogy a kortárs problémákhoz kötődő jellegzetes tematikai egységet megújult formai eszközökkel juttassák kifejezésre. A formai eszközök újszerűségén általában a posztmodernként definiált elemek megjelenését és alkalmazását szokás érteni a nyolcvanas évek finn irodalma esetében, bár ennek megítélése korántsem ilyen egyértelmű a kritikusok körében. Számos esetben találunk egymásnak ellentmondó értékeléseket: a formai megújulást egyes irodalomkutatók a posztmodern stílus finnországi megjelenéseként értelmezik (így például Hosiaislouma), míg mások pusztán egy újabb áramlatnak tulajdonítják, amivel a finn irodalom közelít ugyan a világirodalom posztmodern stílusához, de elemeinek tisztasága és a jelenség intenzitása tekintetében alulmarad vele szemben (kritikus hangvétel jellemzi például Jaakko Turpeinen és Jukka Petäjä írásait,⁵ illetve hasonló kritikát fogalmaz meg a kilencvenes évek végén maga Hosiaislouma is,⁶ módosítva ezáltal korábbi álláspontját). Véleményem szerint az 1980-as évek finn regényirodalmában jelentkező formai megújulás esetében a hangsúlyt nem a világirodalom jelenségei alapján meghatározott posztmodern stílus kimutatására kell fektetni. A „tulajdonképpen” posztmodern elemek ugyanis valóban nem mutatnak olyan intenzitást, melynek alapján egy markáns áramlat megjelenéséről beszélhetnénk a finn regényekben. A formai megújulás jelensége eleve megkésve jelentkezett a finn regényirodalomban a világirodalom posztmodern áramlatához képest, ráadásul meglehetősen heterogén jellegűnek bizonyult. Ebből következik tehát, hogy a nyolcvanas évek finn regényirodalmának formai megújulása nem a világirodalom posztmodern stílusával történő esetleges egybevetése mentén válik igazán jelentőssé,

---

5 Turpeinen 1995: 18., Petäjä 1989b

6 Hosiaislouma 1999: 255.

egyedisége sokkal inkább belső fejlődésének vizsgálata révén ragadható meg. Ennélfogva szinte szükségtelennek tűnik a tisztán posztmodern elemek kimutatása, az 1980-as évek finn regényei a korábbi évtizedek finn irodalmához mérve képeznek újabb tendenciát formai, illetve a korábban említett tematikai megújulásuknak köszönhetően.

Annak ellenére, hogy nem látom feltétlenül indokoltnak a posztmodern általános elemeinek specifikus elkülönítését, számos, az 1980-as években íródott regény esetében kimutatható az említett stílusjegyek tudatos alkalmazása. A posztmodern jellegzetességek tekintetében elmarasztaló, kilencvenes években megjelent kritikák cáfolataként értelmezhető például a már említett Mariaana Jäntti *Amorfiaana* című regénye, mely sok tekintetben párhuzamba állítható a világirodalom posztmodern stílusban íródott alkotásaival. A már említett feminista interpretáción, azaz a női identitás definiálásának és a cím által is sugallt megformálásának értelmezési lehetőségén túl Jäntti regényét számos egyéb szempontból is a nyolcvanas években megfogalmazott irodalmi törekvések iskolapéldájának tekinthetjük. A tematikai megújulást tükröző tartalom megválasztása mellett az *Amorfiaana* formai megoldásai is figyelemre méltók: erre bizonyíték az identitás keresésének bonyolult allegóriaként értelmezett folyamata a regényben, mely példaértékűen ötvöződik a posztmodern stílus formai elemeivel (így például az író személyiségének háttérbeszorításával, a különféle stílusrétegek tudatos keverésével vagy a kollázstechnika alkalmazásával). A témaválasztás jellegzetességének és a formai megoldások tudatos alkalmazásának segítségével Jäntti olyan szintézist teremt *Amorfiaana* című regényében, mely teljes összhangban áll a korszak regényirodalmának törekvéseivel.

Az 1980-as évek finn regényirodalmának tematikai és formai újításairól természetesen nem állíthatjuk, hogy minden esetben tiszta formájukban és ideálisnak feltételezett szintézisben jelentkeztek az irodalmi alkotásokban (ahogyan azt Jäntti regénye esetében tapasztalhattuk). Az újszerű témaválasztás és a formai újításoknak megfelelő posztmodern irodalmi jellegzetességek sokszor sajátos viszonyrendszerben realizálódtak a korszak alkotásaiban (példaként említeném Matti Pulkkinen *Romaanihenkilön kuolema* – A regényhős halála című regényét). Míg azonban a formai megújuláshoz köthető elemek az 1980-as évek finn regényeiben olykor heterogén jellegűnek bizonyulnak, addig az új

tematikai preferenciához kötődő szellemiség a legtöbb esetben tükrözi a világ posztmodern látásmódját (ezt a megállapítást támasztják alá többek között Annika Idström vagy Leena Krohn nyolcvanas években született regényei). A kortárs, posztmodern jellegű tartalom pedig elegendő garanciát nyújt ahhoz, hogy a nyolcvanas évek finn regényei akár a nemzeti irodalom, akár a világirodalom viszonyrendszerében teljes értékű, innovatív egységet képezhessenek.

Az 1980-as évek finn regényirodalmának elemzése során eddig szinte csak azokkal az írókkal foglalkoztam, akik az évtized elején fiatalon kezdték pályájukat. A nyolcvanas évek folyamán debütáló írók kiemelése indokoltnak tűnik abból a szempontból, hogy a fent említett tematikai és formai újítások elsősorban az ő műveikben jelentkeztek és szilárdultak meg. Fontos lenne azonban néhány szót szólni az 1980-as években már idősebbnek számító írónemzedék szerepéről is, mivel közülük kerültek ki azok a jelentős írószemélyiségek, akik a korábbi évtizedekben folytatott munkásságukkal megalapozták a nyolcvanas évek fiatal generációjának újító tevékenységét. Ebből a szempontból elsősorban Arto Paasilinna, Matti Pulkkinen és Antti Tuuri nevét tartom fontosnak megemlíteni. Jelentőségük természetesen nem kizárólag a szellemi légkör előkészítésében állt, maguk is tevékenyen részt vettek a nyolcvanas évek irodalmának alakításában. Ennek bizonyítására talán Matti Pulkkinen korábban már említett, *Romaanihenkilön kuolema* című műve a legszemléletesebb példa. Pulkkinen regényét az elbeszélés során alkalmazott technikák alapján akár a posztmodernizmus egyik legtipikusabb finn képviselőjének is nevezhetnénk. A posztmodern stíluselemek mesteri használata Pulkkinennek már egy korábbi – *Az élet urai* (Elämän herrat) című – művében is megfigyelhető, éppen ennek a ténynek (az említett stílusjegyek dominanciájának) köszönhetően válik az író besorolása problematikussá. Bár Pulkkinen említett regényeivel egyértelműen részt vett a nyolcvanas évek formai megújulásában, témáiban mégis inkább a korábbi évtizedek irodalmi hagyományaira támaszkodik. Míg az 1980-as évek finn regényirodalmának új generációja a környezeti hatások alapján inspirálódó kortárs személyiségkép megragadására törekszik, addig Pulkkinen figyelmét inkább a politikai, társadalmi állásfoglalás lehetőségei, valamint a művészi alkotás teoretikus szempontjai kötik le, azaz nála a formai elemek posztmodern alkalmazása

nem feltétlenül a kortárs tematika kifejtését szolgálja. Matti Pulkkinen regényei (vagy akár a már említett Arto Paasilinna és Antti Tuuri a hetvenes és a nyolcvanas években született művei) bizonyítják, hogy a nyolcvanas évtized fiatal írógenerációja érdemének elsősorban a tematikai újítás igényét tulajdoníthatjuk. A korábbi írógeneráció tevékenységének elemzésével megállapítható, hogy az évtized elején debütáló fiatal írók szinte készen kapták azt az avantgárd szellemiséget és gyakorlatot, ami a tematikai és a további formai újítások megvalósításához segítette őket.

***

Az 1980-as évek finn regényirodalmát elemző dolgozatomban igyekeztem rámutatni és megoldást találni arra a problémára, hogy milyen irányvonalak mentén lenne célszerű újból meghatározni és esetleg csoportosítani az évtized jellegzetes íróinak műveit és alkotásaik indítékait. Megállapításaimat elsősorban annak, a nyolcvanas évek Finnországot jellemző sajátos politikai és társadalmi légkörnek a hatásaira alapoztam, mely irányt szabott a hétköznapi alakulásán keresztül az ember önértékelésének és viszonyrendszerének. A dolgozatban levont következtetések tulajdonképpen csak megerősítései azoknak az elemzéseknek, melyek szintén politikai és társadalmi okokat vélnek felfedezni az 1980-as évek újító szándékai mögött. Megemlítem többek között Jukka Petäjä nevét, aki egyik elemzésében „társadalmi törésről” beszél az újabb irodalmi áramlatok megjelenése esetében: véleménye szerint a nyolcvanas évek új írógenerációjának törekvései összhangban álltak azzal a társadalmi töréssel, melyet a posztindusztriális és az információs társadalom közti váltás eredményezett az évtized elején.⁷ Úgy gondolom, Petäjä imént idézett nézetén, azaz a globális változások okozati összefüggésein túl talán nagyobb hangsúlyt kell fektetni az adott társadalmat és a hozzá tartozó kulturális légkört is befolyásoló politikai, illetve jelen esetben akár gazdasági változásokra. Erre enged következtetni az 1980-as évek finn regényirodalmának a reakciója is, mely a világirodalom hasonló tendenciáihoz képest viszonylag későn, a

---

7 Petäjä 1989a

Finnországot érintő politikai és társadalmi átalakulások nyomán fogalmazta meg álláspontját a tematikai és formai újítások jegyében.

Az irodalom fejlődését befolyásoló társadalmi hatások feltárása mellett érdemes kellő figyelmet fordítani a hatások által kiváltott változások intenzitására is. A finn irodalom irányváltása, tematikai és formai megújulása ugyanis olyan markáns módon megnyilvánuló jelenségnek számított már a nyolcvanas években, hogy maguk a kortárs kritikusok is felfigyeltek rá, megérezve az új irányzat háttérében húzódó, motiváló erőként működő politikai és társadalmi összefüggéseket. A dolgozatban többször említett Yrjö Hosiainluoma is egyértelmű kapcsolatot látott a társadalmi súlypontok eltolódása és az irodalom sajátos változása között. Véleménye szerint a finn irodalomban bekövetkező tematikai nézőpontváltás (amin elsősorban az egyes ember problémái felé fordulást, a személyiség alkotóelemeinek vizsgálatát és a nemek közötti társadalmi érdekellentéteket érti) egyfajta társadalmi átrendeződés következménye, amennyiben a korábbi évtizedek osztályellentéteinek ábrázolása helyett a nyolcvanas évek írói az egyént foglalkoztató kérdések felé fordulnak.⁸ Hosiainluoma egyértelműen felismerte tehát azokat a forrásokat, melyek az évtized irodalmának újításait motiválták, de nem feltétlenül tulajdonított egységes nézőpontot azoknak az íróknak, akik műveikben az említett motivációs források hatásait vizsgálták. Ebből következik, hogy Hosiainluoma (és a korszak több kritikusa is) inkább a látszólagos eltérésekre hívta fel a figyelmet a nyolcvanas évek finn íróinak csoportosítása során a korszak regényirodalmában hangsúlyosabban jelentkező egységes tematikai preferencia és a formai újítások iránti igény kiemelése helyett.

Felhasznált irodalom

BORDES, Christian 1993: Suomen kansantalous. Noususuhdanne, velka, kriisi ja tulevaisuudennäkymät - Bordes, Christian - Currie, David -

---

8 Hosiainluoma 1991: 34.

- Söderström, Hans Tson 1993 *Kolme arviota Suomen talouskriisistä ja talouspolitiikasta*. Suomen Pankki, Helsinki, 12., 25.
- HJERPPE, Riitta 1988: Suomen talous 1860-1985. Kasvu ja rakennemuutos. Suomen Pankin julkaisuja. Kasvututkimuksia XIII. Suomen Pankki, Helsinki, 47.
- HOSIAISLUOMA, Yrjö 1991: Nykyproosan monet maailmankuvat. – Hevosen sulkia. 1980-luvun suomalaisen kirjallisuuden tilanteita. Toimittanut Yrjö Hosiailuoma. Gummerus, Jyväskylä, 34–41.
- HOSIAISLUOMA, Yrjö 1999: Postmodernismia honkaen keskellä. – Rintamakirjeistä tietoverkkoihin. Suomenkirjallisuushistoria 3. Toimittanut Pertti Lassila. SKS, Helsinki, 255.
- JUTIKKALA, Eino – PIRINEN, Kauko 1999: Suomen historia. WSOY, Juva, 424–427.
- KLINGE, Matti 1991: Finnország rövid története. In Forma Kiadó, Nyíregyháza, 156–160.
- PETÄJÄ, Jukka 1989a: Uusi aalto vie taiteen hautaan. 1980-luvun lopun kirjallinen murros nousee postmodernista tietoisuudesta. – Helsingin Sanomat 16/4/1989
- PETÄJÄ, Jukka 1989b: Vuosikymmenen tekijät ja näkijät. Naiskirjallisuuden esiinmarssi ja kustantajien esikoiskokeilut piristävät 1980-luvun suomalaisen kirjallisuuden ilmettä. – Helsingin Sanomat 31/12/1989
- RUOHONEN, Voitto 1999: Kirjallisuus ja arvokriisi. – Rintamakirjeistä tietoverkkoihin. Suomen kirjallisuushistoria 3. Toimittanut Pertti Lassila. SKS, Helsinki, 268–269.
- SÖDERSTRÖM, Hans Tson 1993: Suomen talouskriisi. Syyt, luonne ja talouspolitiikan vaihtoehdot – Bordes, Christian–Currie, David–Söderström, Hans Tson 1993 *Kolme arviota Suomen talouskriisistä ja talouspolitiikasta*. Suomen Pankki, Helsinki, 140–144.
- TURPINEN, Jaakko 1995: Postmodernismi kirjallisuuden traditiossa. – Virke. Äidinkielen Opettajain Liiton jäsenlehti 3/95, 18.

A dolgozatban említett regények

HÄRKÖNEN, Anna-Leena 1984: Häräntappoase. Otava, Helsinki

IDSTRÖM, Annika 1989: Kirjeitä Trinidadiin. WSOY, Porvoo

JÄNTTI, Mariaana 1986: Amorfiaana. Gummerus, Jyväskylä

KAURANEN, Anja 1981: Sonja O. kävi täällä. WSOY, Porvoo

KOTILAINEN, Arto 1987: Alastoman pojan ääriiivoja. Otava, Helsinki

KROHN, Leena 1985: Tainaron. Postia toisesta kaupungista. WSOY, Porvoo
(Tainaron. ford. Varga Csilla. In: Káin leánya. Mai finn kisregények.
Európa Könyvkiadó, Budapest, 1992.)

PULKKINEN, Matti 1980: Elämän herrat. Gummerus, Jyväskylä (Az élet urai.
ford. Frank Gabriella. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1988.)

PULKKINEN, Matti 1985: Romaanihenkilön kuolema. Gummerus, Jyväskylä

RAENTO, Esko 1986: Suru. Ystäväkirja. Otava, Helsinki